

O nejlepším státě

V. O svobodě

In: Bernard Bolzano (author); Martin Jašek (other): O nejlepším státě. (Czech). Plzeň: M. Jašek, 1934. pp. 63–64.

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/400038>

Terms of use:

Institute of Mathematics of the Czech Academy of Sciences provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This document has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://dml.cz>

Kapitola V.

O SVOBODĚ.

SVOBODA VE STÁTĚ NEZÁLEŽÍ V TOM, ŽE BY MOHL ČINITI KAŽDÝ, CO BY CHTĚL, ALE ŽE NIKDO NENÍ NUCEN K NĚČEMU, CO JEST ZLO BUĎ OBJEKTIVNĚ, BUĎ — POKUD MOŽNÁ — TAKÉ PODLE JEHO SVĚDOMÍ.

Jest již v pojmu *společnosti*, tím spíše však v pojmu *společnosti občanské* [t. j. v pojmu *státu*¹⁾], že si vstupem do ní každý *obmezuje* — *volnost jednání*.

1. Svoboda a bezuzdnost.

Podvolujeme se totiž vždycky, že budeme — v něčem aspoň — jednati *ne tak*, jak bychom sami chtěli, nýbrž tak, jak toho žádá *vůle celku*.

Leč jen *pošeticům* nebo lidem, kteří *nesmýšlejí počestně*, může býti *nevhod* takovéto obmezení svobody. V očích rozumného není zlem, jen když to, k čemu jej nutká vůle společnosti, není *samo v sobě* ničím zlým a prospívá to blahu jeho vlastnímu i blahu celku více, nežli by to škodilo²⁾. Je-li pak dokonce to, v čem nám *brání* společnost nebo co nám aspoň *znesnadňuje* konati, velmi *svůdné* sice, avšak přece jenom *zlo* a *křivda*, vidíme v tom obmezení *dobro* — nejen pro jiné, ale i *pro sebe*.

Jest možná plná volnost jednání?

V účelně zřízeném státě musí tedy všechno směřovati k tomu, aby *nijak jinak*, než jak právě řečeno, občan nebyl obmezován ve své svobodě: aby tudíž v zařízení státu nebylo co *možná ničeho*, co by na-

2. V čem tedy záleží

1) Stát — »*společnost občanská*«! Srv. Bolzanovu *definici státu* [v poznámkách ke IV. kapitole! Srv. i dodatečné poznámky k této (V.) kapitole!

2) Kap. I. pozn. 2.

pravá svo-
boda
ve státě?

dějí na zisk, obavou před nesnázemi nebo škodou, tím méně pak trestem svádělo, aby konal někdo něco, co jest zlo buď objektivně, buď — pokud to možné — také podle jeho svědomí³⁾.

Je-li tomu tak ve státě, může hlásati, že jest v něm — *opravdová svoboda*⁴⁾.

3) Následující poznámka!

4) Jistě správně, ba *ideálně správně* vystižení toho, co lze rozuměti heslem: *svoboda ve státě!* Vždyť by stát zajisté přestal býti státem, *neměly by smyslu zákony*, kdyby měla býti *plná volnost jednání!* Stát by musil trpěti i *zločiny!* A tak nezbyvá než to, co výše pravi Bolzano: že jest totiž odstraniti — *pokud možná* — vše, co nutí občana, anebo jej aspoň *láká*, aby *jednal, mluvil* jinak, nežli *smýšlí*, ačli ovšem smýšlí opravdově — *poctivě*. Zda lze *vyhověti ve všem této zásadě*, jest ovšem jiná otázka. [Srv. úvahy o konfliktech osobního přesvědčení s požadavky zákonů — n. př. již v kap. IV., v kap. VII. atd.] Zde zatím šlo o *zásadu*, o — *ideál*, k jakému jest směřovati tam, kde jde o úpravu věcí, v nichž se občan dovolává *hesla svobody*. [O svobodě tisku — v kap. XVI., volnost vědeckého badání — v kap. XV., svoboda umění — v kap. XVII., atd. atd.] Z těch příčin také čtenář pochopí, proč spisovatel věnoval těmto několika větám svého výkladu i zvláštní *kapitolu*, zvláštní *záhlaví*. Čtenář-*logik* snad si také povšimne, že se výklad pojmu svoboda děje tuto *formou negativní*, a dá mu to snad podnět k tomu, by se seznámil v logice Bolzanově s tím, čemu učí Bolzano o hesle: *Ne sit negans!* ve výkladech, definicích, důkazech a pod., a pochopí, proč i v *naší předmluvě* se děje mnohý výklad touto formou — »*negace*«. [Srv. str. 258, pod čarou pozn. 1., u Bolzana: Wissenschaftslehre, sv. IV., str. 330 a nn.]